

1959 Miettinen.

Säntämääräkirja
Tammikuu

M. R
1959

V i r k a i l i j a v a i h t o

1.4. - 31.5.1959

Linens Bank

Sakari Miettinen
nuorempi kirjanpitäjä

S u o m e n P a n k i n J o h t o k u n n a l l e

Lausun aluksi kiitokseni Suomen Pankin Johtokunnalle siitä, että minulla oli tilaisuus tutustua vaihtovirkkailijana Danmarks Nationalbankin toimintaan kuluvan vuoden huhti- ja toukokuussa.

Tutustuin ennakolta laaditun ohjelman mukaisesti pankin eri osastojen toimintaan sekä pääkonttorissa että kahdessa haarakonttorissa. Lisäksi oli minulle varattu tilaisuus tutustua erään suurimman liikepankin toimintaan muutamien päivien aikana. Kööpenhaminassa ja maaseudulla sain ystävällisten isäntieni toimesta olla myös eräiden teollisuuslaitosten vieraana.

Lähtiessäni sain tehtäväkseni ottaa selvää tämän hetken Tanskan ulkomaan maksuliikkeeseen liittyvistä liberalisointikysymyksistä erikoisesti näkymättömien maksujen kohdalta. Liberalisointikysymyksethän ovat ajankohtaisia Suomessakin.

Toisen maailmansodan päätyttyä oli Tanskassa voimassa ankara valuutansäännöstely. Tätä kuitenkin lievennettiin jo vuoden 1949 aikana varsin suuressa määrin ja voidaan sanoa, että nykyään Tanska on miltei vapaa kaikista valuutansäännöstelymääräyksistä.

- Huhtikuussa v.1948 perustettiin OEEC (Organisation for European Economic Corporation), jonka tarkoituksena on harjoittaa ja välittää tehokasta ja jatkuvaa taloudellista yhteistyötä Euroopan eri maiden välillä sekä ylläpitää sisäistä finanssitasapainoa kussa-

kin maassa. Nämä OEEC:n periaatteet ovat olleet myös Tanskan valuuttapolitiikassa suunnan määrääjinä. Ollen jäsenenä tässä taloudellisessa liittymässä on Tanska pyrkinyt noudattamaan sen määräyksiä ja sääntöjä ja varsinkin liiton taholta esitetyt toivomukset kaupan vapauttamiseksi ovat Tanskan valuuttaviranomaisen taholta saaneet lämmintä vastakaikua. Jonkinlaisen käsityksen saamiseksi liberalisoimisen kehityksestä Tanskassa on luotava lyhyt katsaus ajassa taaksepäin. Tässä mielessä selostan suppeasti valuuttatilanteen kehittymistä vuosina 1957 ja 1958.

Valuuttatilanteen kannalta vuosi 1958 muodostui erittäin edulliseksi Tanskalle, varsinkin kun ottaa huomioon sodanjälkeisten vuosien vaikeudet. Suotuisa kehitys alkoi vuoden 1957 puolivälissä ja jatkui aina vuoden 1958 loppuun saakka.

Alkukesästä 1957 suoritettut finanssipoliittiset toimenpiteet auttoivat kehityksen kulkua suotuisaan suuntaan hilliten yleistä kulutusta ja vaikuttaen vientiä edistävästi. Viennin keskimääräishinnat tosin laskivat vuoden 1957 loppuun mennessä, mutta ratkaisevaksi muodostui ulkomaankaupan vaihtosuhteessa se, että tuonnin vastaavat hinnat laskivat voimakkaasti vuonna 1957 ja vuoden 1958 ensimmäisten kuukausien aikana. Valuuttatilanteen edullinen kehitys vuonna 1958 johtui samasta syystä kuin vuoden 1957 lopulla, jolloin ulkomaankaupan parantunut vaihtosuhte oli siihen päätekijänä.

Koko vuoden 1958 tuonnin arvo, 9 252 milj. Tanskan kruunua, ei kuitenkaan ollut paljon pienempi kuin vuonna 1957, jolloin se oli 9 343 milj. kruunua, koska vuoden 1958 toisen vuosipuoliskon tuontiluvut nousivat huomattavasti. Valuuttatilanteen parantuminen ei senvuoksi aiheutunut niinkään paljon pienentyneestä tuon-

nista kuin siitä, että edellisen vuoden viennin kasvu, varsinkin määrättyjen teollisten tuotteiden kohdalta, jatkui vuonna 1958.

Huolimatta ulkonaisen asemansa suuresta kehityksestä ei Tanska vielä läheskään ole saavuttanut tuontinsa täyttä liberalisointia. Suhteessa muihin OEEC:n maihin oli tuonnista vapaata 86 % vuoden 1958 lopussa ja suhteessa \$-alueeseen ainoastaan 66 %. Viimeksi mainittu luku nousi kuitenkin vuoden 1959 maaliskuussa 70:een.

Jos tarkastellaan Nationalbankin valuuttatilannetta, oli se vuoden 1958 alussa ensimmäistä kertaa vuoden 1954 jälkeen positiivinen (107 milj.kruunua). Koko vuoden 1958 aikana parantui valuuttatilanne 621 milj. kruunulla, saatavat ulkomailla lisääntyivät 399 milj. kruunulla, samalla kun ulkomaiset velvoitteet vähenivät 222 milj. kruunulla. Nationalbankin valuutta-aktiivat vähenivät näiden maksujen johdosta maaliskesäkuun välisenä aikana kaikkiaan 176 milj. kruunua. Jos ei huomioida tässä yhteydessä lyhytaikaisia luottoja, parantui vuonna 1958 Nationalbankin valuuttatilanne 797 milj.kruunulla.

Saatavat ulkomailla olivat 1 374 milj. kruunua ja velvoitteet 646 milj. kruunua, joten pankin nettovaluutta-aktiivat nousivat 728 milj. kruunuun ko. vuoden lopussa.

Muutamia huomioita Tanskan kruunun kehityksestä konvertibelvaluutaksi

Suppean esitykseni puitteissa on vaikeaa antaa seikkape-

räistä selostusta Tanskan kruunun kehityksestä konvertibel-valuuttaksi, joten yritän tuoda siitä esiin vain olennaisimman osan.

Toukokuussa 1958 yksinkertaistettiin määräyksiä, jotka koskivat valuuttakauppiaitten (pankit, pankkiiriliikkeet ja arvopapereiden välittäjät) kaupallisiin tarkoituksiin pitämiä Dkr-määräisiä tilejä valuuttaulkomaalaisten lukuun.

Nämä tilit olivat aikaisemmin olleet jaettuina eri maitten ja tilinhaltijatyypin mukaan. Uudessa järjestelyssä ne koottiin nyt kolmeen pääryhmään: konvertibel Dkr-tili, bilateraallinen Dkr-tili ja transferabel Dkr-tili.

1) Konvertibel Dkr-tiliä voidaan siis tämän uudistuksen jälkeen pitää henkilön lukuun, jonka kotipaikka on konvertibel alueella (dollarimaat); 2) bilateraalista Dkr-tiliä henkilön lukuun, jonka kotipaikka on jossakin niistä maista, joiden kanssa Tanskalla on vielä bilateraallinen maksusopimus. Tähän ryhmään kuuluvat enää Brasilia, Bulgaria, Tsekkoslovakia, Israel, Romania, Neuvostoliitto, Espanja, Unkari, Itä-Saksa ja, mikäli ovat kysymyksessä tavaramaksut, myös Kolumbia. 3) Transferabel Dkr-tiliä voidaan pitää sellaisen henkilön lukuun, jonka kotipaikka ei ole konvertibel- eikä bilateraalisella alueella. Tähän viimeksi mainittuun ryhmään siis kuuluvat kaikki entiset EPU-maat.

Samanaikaisesti laajennettiin valuuttakauppiaitten oikeutta avata kaupallisiin tarkoituksiin Dkr-tilejä valuuttaulkomaalaisten lukuun. Tällaisia tilejä voidaan avata nyt jokaisen valuuttaulkomaalaisen lukuun, mutta vain sillä edellytyksellä, ettei ko. tileille kerätä kohtuuttoman suuria määriä, joten keinottelun mahdollisuudet ovat vaikeutuneet. Bilateraallisen Dkr-tilin avaamiseen muille kuin valuuttapankeille ja vakuutusyhtiöille vaadi-

taan edelleen Nationalbankin suostumus.

Kun Tanskan kruunu tuli konvertibeliksi valuuttaulkomaalaisille joulukuussa 1958, tulivat ulkomaista maksuliikettä koskevat säännökset yksinkertaisemmiksi samalla kun konvertibelalue laajennettiin käsittämään myöskin aikaisempi transferabelalue. Kaikki transferabel Dkr-tilit muodostuivat näin konvertibel Dkr-tiliksi. Maksut tämän jälkeen voivat jokaiseen konvertibelalueella olevaan maahan tapahtua missä valuutassa tahansa. Tämä merkitsi suurta edistysaskelta, kun ottaa huomioon, että aikaisemmin yleisenä sääntönä oli, että maksut on suoritettava tai vastaanotettava liiketoimeen osallistuvan maan valuutassa.

Maksut bilateraaliselle alueelle taas voidaan suorittaa vain voimassaolevan maksusopimuksen määräämässä valuutassa.

Aikaisemmista bilateraalisista maksusopimuksista on myös pyritty vapautumaan. Niinpä esim. maksuliike Puolan kanssa, mikä tähän saakka on hoidettu Nationalbankissa olevan sopimuspuntatilin kautta, on nyt järjestetty uudelleen. Toukokuusta 1958 lähtien ovat maksusopimukseen kuulumattomat suoritukset hoidettu kuten transferabelalueella olevien maiden kanssa. Helmikuussa 1959 sovittiin siitä, että kaikki maksut sanotun maan kanssa hoidetaan mainitusta ajankohdasta lähtien konvertibelvaluutalla, joten mitkään erikoissäännökset eivät tästä lähtien enää ole haittana Tanskan ja Puolan välisessä maksuliikkeessä.

Se osa, mikä Tanskan ulkomaille lähettämistä ja sieltä tulevista maksuista vielä hoidetaan bilateraalisella pohjalla, on vain 5 % koko ulkomaankaupan vaihdosta, joten käytännöllisesti katsoen Tanskassa on siirrytty multilateralismiin.

Matkavaluutta ja muut näkymättömät maksut

Matkavaluutan kohdalla on Tanskassa liberalisointi viety kaikkein pisimmälle, sillä valuutanmyynti matkustustarkoituksiin on kuluvan vuoden helmikuun alusta lukien ollut täysin vapaa.

Vuoden 1958 lopulla oli vielä kuitenkin joitakin rippeitä säännöstelystä jäljellä. Nämäkin rajoitukset koskivat enää vain \$-alueelle tehtäviin matkoihin myytäviä valuuttamääriä. Vuosikiintiötä turisti- ja vierailumatkoja varten korotettiin marraskuussa 1958 100 dollarista 500 dollariin samoinkuin liikematkoja varten aikaisemmin voimassa ollut rajoitus, 30 dollaria päivää kohti, katsottiin tarpeettomaksi. Kuluvan vuoden helmikuussa poistettiin sitten viimeisetkin esteet, mitkä haittasivat vapaata matkavaluutan myyntiä. Nationalbankin tiedotuksessa valuutakauppiaille sanotaan ainoastaan, että myytävien valuuttamäärien täytyy olla kohtuullisessa suhteessa suunnitellun matkan kestoaikaan nähden.

Matkavaluuttaa voidaan myydä sen tai niiden maiden valuutassa, mihin matka tapahtuu, huomioonottaen kuitenkin ao. maiden kanssa tehtyjen maksusopimusten asettamat rajoitukset. Kun Tanskan kruunu vuoden vaihteessa tuli konvertiibeliksi, oli tästä suoranaisena seurauksena, että kaikkia ulkomaanmatkoja varten voidaan matkavaluuttaa myydä dollareina tai muina vaihdettavina valuuttoina, lukuunottamatta lähinnä "itäblokin" maita, joihin valuutanmyynti tapahtuu bilateraalisien sopimuksen määräämässä valuutassa. Poikkeuksen bilateraalisista maista tekee Brasilia, johon maahan voidaan saada konvertibelvaluuttaa matkustustarkoituksiin.

Teknillisenä lisäyksenä mainittakoon vielä, että matkavaluuttaa voidaan myydä myös Dkr-määräisinä shekkeinä ja matkakreditiiveinä (jälkimmäinen meillä harvinainen), jotka on asetettu maksettavaksi yhdessä tai useammassa maassa.

Aikaisemmin oli kunkin matkustajan ostama valuutta leimatava passiin (vrt. meidän vientilupamme), mutta huhtikuussa 1959 poistettiin tämäkin määräys.

Vuoden 1958 kesäkuussa järjestettiin uudelleen Tanskan kruunun käteisvaluuttaa koskevat vienti- ja tuontisäännökset, jonka johdosta valuuttakauppiaat ovat oikeutettuja ilman rajoitusta ostamaan Dkr-määräistä käteisvaluuttaa ulkomaisilta kirjeenvaihtajiltaan. Dkr-seteleitä ja kovaa rahaa voivat matkustajat nyt vapaasti tuoda maahan. Tämä koskee sekä valuuttakansalaisia että valuuttaulkomaalaisia. Samoin saavat valuuttakauppiaat vapaasti lähettää käteisiä Tanskan kruunuja ulkomaisille kirjeenvaihtajilleen, maksun näistä tapahtuessa ulkomaanvaluutassa. Kaikki muut rajoitukset valuuttaulkomaalaisten kohdalta viedä maasta matkustaessaan käteisiä Tanskan kruunuja poistettiin. Tälle vapaalle viennille kuitenkin on ehtona, että matkustaja on tuonut vastavaan määrän Tanskan kruunuja maahan matkavaluuttana tai saanut ne myymällä ulkomaista valuuttaa, mikä viimeksimainitussa tapauksessa on todistettava pankin antamalla kuitilla.

Valuuttakansalaisen kohdalla on edelleen voimassa rajoitus viidensadan Tanskan kruunun maksimimäärästä käteisviennille.

Valuutanmyynti matkatoimistoille

Valuuttakauppiat ovat oikeutettuja myymään valuuttaa matkatoimistoille ja matkailuliikennettä harjoittaville varustamoille täysin vapaasti matkalippuihin ja läheisesti niihin liittyviin kuluihin, kuten hotellimajoituksiin, erilaisiin kuljetuksiin ja ulkomaisiin seuramatkoihin. Ao. matkatoimiston on kuitenkin valuuttaa myyvälle pankille annettava ilmoitus kuhunkin matkaan osallistuvien henkilöiden lukumäärästä, samoinkuin maasta, mihin matka suuntautuu. Valuuttakauppiat voivat myös tehdä sopimuksia matkatoimistojen kanssa valuutan vaihdosta ja myynnistä viiksimainittujen asiakkaille, huomioonottaen voimassaolevat maksusopimukset ja muut valuuttamääräykset.

Valuutanmyynti siirtolaisena matkustavalle

Valuuttakauppiat ovat oikeutettuja siirtolaisina matkustaville henkilöille myymään 2.4.1959 lähtien Dkr 25 000:- henkeä kohti aikaisemman 7 000 Dkr:n asemasta. Tämä valuutta voidaan myös lähettää jälkikäteen edellyttäen, että ao. henkilön maasta muutosta ei ole kulunut kolmea vuotta pitempää aikaa. Valuuttaa myyvän pankin on kuitenkin huolehdittava siitä, että siirtolaisena matkustavan henkilön passissa on ao. maan viranomaisen antama maahantulolupa (Immigrant Visa).

Tanskan keskeinen maantieteellinen asema suo sille varsin suuret mahdollisuudet ansaita matkailuliikenteestä, josta hyvänä

esimerkkinä mainittakoon viime vuoden vaihtonumerot, joista ostot olivat 553 milj. kruunua ja myynnit 380 milj. kruunua, joten puhdas tuotto oli 173 milj. kruunua.

Muut näkymättömät maksut

Pääoman siirtomahdollisuuksia on myös muun liberalisoinnin ohella pyritty laajentamaan. Koska tämänkaltaiset siirrot saattavat usein edustaa huomattavia arvoja, on Tanskassa kuten muissakin maissa ollut havaittavissa tiettyä varovaisuutta tällä liberalisoinnin alalla.

Toukokuussa 1958 OEEC kehoitti Tanskaa vapauttamaan joukon näkymättömiä maksuja, joihin kuului myös eräitä pääomamaksujen luontoisia. Lähemmät ohjeet liberalisoinnin tästä vaiheesta valuuttakauppiaille antoi Nationalbank 22.10.1958, josta seuraavassa muutamia kohtia.

Varat, jotka kuuluvat valuuttaulkomaalaiselle, on kerätty sulkutilin luontoiselle kruunu-tili IV:lle, jota siirrot tapahtuvat Nationalbankin lähemmin antamien ohjeitten mukaan.

Tilinhaltijan kotipaikan ollessa jossakin Pohjoismaista tai "Scheduled Territories" -alueella voivat valuuttakauppiaat myöntää pääomansiirtoja vapaasti. Muita maita koskevat vielä eräät rajoitukset.

1) Perintövarat, tilinhaltijan kotipaikan ollessa USA:ssa, voidaan siirtää vapaasti. Mikäli on kysymyksessä muut kuin edellä mainitut maat, on vuosittainen siirtosumma enintään Dkr 75 000:-.

2) Myötäjaisvaroja voidaan sen sijaan siirtää kaikkialle Dkr 75 000:- tilinhaltijaa kohti vuosittain.

3) Muut siirrot saavat nousta kaikkialle enintään 25 000 Tanskan kruunuun vuosittain tilinhaltijaa kohti, mutta jos tilinhaltija on Tanskassa asunut ulkomaalainen, joka on muuttanut takaisin kotimaahansa, on siirtosumma perhettä kohti enintään Dkr 75 000:- vuosittain.

Jo niin aikaisin kuin vuonna 1956 annettiin määräys, joka helpotti ulkomaisen pääoman siirto-oikeutta. Laajennettiin maahan tuotavan ja pitemmän aikaa maassa olleen pääoman ja sen tuoton siirto-oikeutta siten, että ulkomaalaisten aikaisemmin omistamista ja Tanskassa myydyistä tanskalaisista arvopapereista saadut varat, jotka aikaisemmin oli pidätetty kruunu-tili IV:lle, saadaan nykyään Nationalbankin tarkemmin antamien ohjeitten mukaan siirtää ulkomaille.

Eläkkeet, elinkorot ja muut lakimääräiset maksut voidaan vapaasti siirtää ulkomaille. Maksunsaajan ollessa Tanskan kansalainen on valuuttakauppiaitten varmistauduttava siitä, että kyseinen henkilö on valuutan saannin kannalta valuuttaulkomaalainen.

Tanskassa vielä jäljellä olevat harvat valuutansäännöstelymääräykset johtunevat kahdesta seikasta. Tunnetaan pelkoa tanskalaisen pääoman ulkomaille siirtymisestä ja sen lisäksi bilateraalisten maitten kanssa tehdyt maksusopimukset tuovat mukanaan määrättyjä rajoituksia ulkomaan maksuliikkeeseen.

Helsingissä lokakuun 30 päivänä 1959.

Sakari Niittimäki